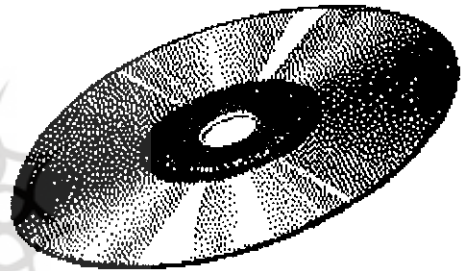
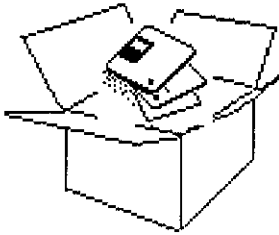

معرفی نرم افزار جامع تفاسیر تشیعه

آشنایی با فعالیت های قرآن پژوهی و معجم نگاری

مؤسسه 'نشر حدیث اهل البیت (علیهم السلام)

مؤسسه نشر حدیث فعالیت خود را از سال ۱۳۶۸ با انگیزه آسان کردن راه های دشوار تحقیقات علوم قرآنی و حدیثی آغاز کرد و از آنجایی که کتاب شناسی ها و معجم ها سنگ بنای هر گونه تحقیقات علمی هستند، این مؤسسه تهیه منابع تحقیقات قرآنی و حدیثی را محور اصلی فعالیت های خود قرار داد. با این انگیزه و با استفاده از فن آوری رایانه، مؤسسه نشر حدیث فعالیت گسترده خود را آغاز کرد و طی سه سال

مجموعاً هفتاد جلد کتاب معجم حدیثی و شش نرم افزار معجم «کتب اربعه، بحار الانوار، مستدرک الوسائل، وسائل الشیعه، کتب متقدم تا عصر شیخ طوسی و اطراف الحدیث شیعه» را تهیه کرده است. این مجموعه که به دو صورت کتاب و نرم افزار ارایه شده با حمایت معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی صورت گرفته است و از نظر حجم شامل ۵۰۰۰۰ صفحه کتاب است و نرم افزار آن هم در دو لوح فشرده تهیه شده است که مجموعاً بخشی از فعالیت های حدیث پژوهشی این مؤسسه است. از سال ۷۲ مسئولین مؤسسه با استفاده از تجاری که در زمینه معجم نگاری احادیث شیعه بدست آورده بودند در زمینه علوم قرآنی نیز ضرورت تهیه تمام تفاسیر شیعه را در یک مجموعه احساس کردند، چرا که تفاسیر شیعه ناشناخته، کمیاب و حتی نایاب بودند و بخش عمده این مجموعه گرانها بجز برای خواص محققان برای عموم قرآن پژوهان و علاقه مندان به قرآن شناخته شده نبود و آن بخش مشهور نیز در دسترس همه قرار نداشت. لذا مؤسسه نشر حدیث عزم خود را جزم کرد تا تمامی تفاسیر شیعه را گردآوری کند و روی یک لوح فشرده به عاشقان قرآن تقدیم نماید.

روش کار

برای تهیه نرم افزار جامع، این مراحل انجام شده است:

۱. تهیه منابع

تمام تفاسیر چاپ شده شیعی مورد بررسی قرار گرفت. از آن میان تفسیرهای موضوعی و برگزیده مستثنی شدند. مجموعه گرد آمده ۵۹ دوره شد: شامل ۲۵ دوره فارسی و ۳۴ دوره عربی، در ۵۳۷ جلد کتاب. انتخاب دوره ها بر اساس منقحترین دوره و مجلد های موجود تا سال ۱۳۷۴ بوده است، از این تعداد آنچه که در بازار کتاب موجود بود خریداری شد و آنچه که نایاب بود از کتابخانه های مختلف امانت گرفته شد و کپی آن در اختیار گروه علمی قرار گرفت.

۲. علامت گذاری

اولین کار برای بازیابی یک متن به وسیله کامپیوتر، مشخص کردن محدوده‌ی آن است. گروه علمی در اولین قدم دچار مشکلی، به نام محدوده‌های مشترک بود، بدین معنی که برخی از مفسران چند آیه متوالی یا غیر متوالی را در کنار هم تفسیر کرده‌اند. برای حل این مسأله علایمی طراحی شد تا اینکه هیچ توضیحی از یک آیه از قلم نیافتد، اعم از اینکه مستقل باشد یا اینکه ما بین مجموعه‌ای از آیات دیگر باشد. برای مطابقت نرم افزار و متن کتاب، نشانی هر نوع تفسیر اعم از اختصاصی، مشترک و عمومی به صورت جلد، صفحه، سطر قبل از شروع متن روی صفحه نمایشگر می‌آید که به وسیله آن محققین می‌توانند مطالب جست و جو شده را به صورت پاورقی در تحقیق و مقاله خود آدرس دهی کنند.

چون دستیابی به تفسیر آیات از طریق شماره آیه و شماره سوره امکان پذیر است، بخش توضیحات کلی ابتدای هر سوره در بخش مستقلی آورده شد. چرا که به طور خاص مربوط به هیچ یک از آیات نمی‌شد و از طرفی حاوی مطالب ارزشمندی از قبیل بحث مکی یا مدنی بودن سوره، تعداد آیات سوره، ثواب قرائت و مقدمات ضروری برای تفسیر آیات یک سوره است. بدین ترتیب تمام توضیحات مفسر تفکیک شده و امکان دسترسی و مطابقت و مقایسه با تفسیرهای دیگر ایجاد شده است. همین مراحل درباره ترجمه‌های قرآن نیز انجام گرفته است.

۳. تایپ و تصحیح

تمام متن تفاسیر و ترجمه‌ها از ابتدا تا انتهای دو بار تایپ شده سپس در ۳ مرحله تصحیح کامپیوتری شده است.

۴. برنامه نویسی

بخش علمی، قابلیت‌های مورد نیاز محققان را تعریف می‌کند و همراه داده‌های تصحیح شده در اختیار گروه برنامه نویسی قرار می‌دهد و این گروه نیز بر اساس

قابلیت های تعریف شده برنامه را تهیه می کنند.

۵. کنترل کیفیت

- این بخش، به دو صورت برنامه های تدوین شده را بررسی می کند.
۱. به صورت تصادفی و نمونه ای، به وسیله کارکنان بخش علمی برنامه مورد سوال قرار می گیرد (حداقل ۲۰۰۰ مورد)
 ۲. بوسیله برقراری ارتباط با کاربران نظرات و پیشنهادات آنان ثبت می شود و مورد بررسی قرار می گیرد و نتایج بدست آمده در هر دو قسمت جمع آوری و برای تهیه نسخه بعد در نظر گرفته می شود.

مشخصات فنی برنامه تفاسیر

زبان برنامه نویسی C و محیط اجرای آن windows 3.1 انگلیسی است. حجم برنامه معادل حجم دو لوح فشرده است که داخل یک لوح فشرده گنجانده شده است. در حالی که سرعت بازبایی و پردازش داده ها در حد مطلوبی باقی مانده است.

توانایی های برنامه تفاسیر گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۱. امکان جست و جوی لغت و ریشه در قرآن به صورت فصلی و عطفی.
۲. امکان تایپ لغت و ریشه مورد جست و جوی انتخاب آن از سیاهه تمام لغات و ریشه های موجود در قرآن.
۳. امکان مقایسه ۵۹ تفسیر و ۱۸ ترجمه فارسی.
۴. امکان مطالعه همزمان متن قرآن، ترجمه قرآن و تفسیر قرآن.
۵. امکان استفاده از تلاوت دلنشین آیات قرآن با ترتیل استاد پرهیزگار به سه صورت (کلید زدن روی هر یک از آیات، کلید زدن روی ترجمه هر یک از آیات و استفاده از صوت به صورت خودکار همراه با ترجمه و تفسیر هر آیه).
۶. امکان تغییر رسم الخط و بزرگ نمایی حروف در هر سه قسمت (نمایش آیه،

ترجمه و تفسیر).

۷. امکان تغییر محل قرار گرفتن پنجره های نمایش، ترجمه و تفسیر به سه صورت زیر هم، همجوار و متوالی.

سه قسمت اخیر برای ایجاد تنوع و جاذبه های دیداری و شنیداری طراحی شده و مورد استفاده آموزشی دارد بطور خاص برای آموزش حفظ و قرائت قرآن و یادگیری مفاهیم قرآن در سطوح دبستان و دبیرستان.

۸. امکان فیش برداری و چاپ نتایج جست و جو.

امکانات هشتگانه فوق مربوط به نسخه سوم این نرم افزار بود. مؤسسه نشر حدیث چنانکه پیشتر نیز گفته شد برای ارتقاء کیفی و کمی نرم افزار جامع، قابلیت های دیگری نیز طراحی کرده است که در نسخه چهارم مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

امتیازات نسخه چهارم به شرح ذیل می باشد:

۱. ۶۱ دوره فارسی و عربی مجموعاً ۲۶۰۰۰۰ صفحه و ۵۸۰ جلد تفسیر.

۲. ۲۰ ترجمه فارسی.

۳. ترجمه انگلیسی قرآن از م. پیکتال. پیکتال. مطالعات قرآنی.

۴. اجرای برنامه تحت همه ویندوزهای فارسی، عربی و انگلیسی.

۵. چند زیانه بودن راهنماها و کلیدهای برنامه.

۶. امکان مطالعه صفحه به صفحه تفاسیر به صورت مستقل و با نشانی جلد، صفحه و سطر.

۷. امکان دستیابی به متن اصلی تفسیر از طریق جست و جوی لغت و ریشه.

۸. امکان مقایسه سطر به سطر چند تفسیر و چند ترجمه در آن واحد.

۹. افزوده شدن چند مجلد تازه چاپ شده از مجموعه تفاسیر روض الجنان،

تفسیر راهنما و تفسیر نور.

فعالیت های دیگر مؤسسه نشر حدیث

اجرای طرح بزرگ تهیه فهرستگان مشترك دست نویس های اسلامی سراسر دنیا، یکی دیگر از فعالیت های این مؤسسه است. در این طرح کلیه فهرست های نسخ خطی اسلامی در سراسر دنیا جمع آوری می شود.

اطلاعات موجود در آن تفکیک شده و به دو صورت مکتوب و نرم افزاری ارائه خواهد شد و نمایه های بسیاری از اطلاعات موجود در کتاب های خطی بوجود می آید که موجب می شود محققان در هر زمینه از علوم اسلامی بتوانند به راحتی اطلاعات مورد نیاز خود را جست و جو کنند، به طور خاص در زمینه علوم قرآنی، کلیه نسخه های خطی قرآن در تمام دنیا قابل بررسی و جست و جو هستند که از نظر: کاتب، تاریخ کتابت، مهر و نشان، مالکیت، وقف و ترجمه های مختلف به ترتیب تاریخ کتابت قابل بررسی و تحقیق خواهند بود.

از طرفی به علت گستردگی علوم قرآنی در گذشته و اهتمام کثیری از دانشمندان و علما بدان علم تمام بخش های علوم قرآنی از طریق نسخه های خطی قابل مطالعه و بررسی خواهند بود. علمی مانند: ترجمه و تفسیر، انواع قرائت، تجوید، قصص قرآنی، آیات الاحکام، ناسخ و منسوخ و ... جز آن، خصوصاً که در عرف فهرست نویسی برای تیمن و تبرک فهرست قرآن های خطی و نسخه های مربوط به علوم قرآنی را ابتدای هر فهرست ذکر می کنند و این نسخه ها از جایگاه ویژه ای برخوردار هستند. با به پایان رسیدن این طرح، کلیه تحقیقات در زمینه علوم قرآنی که تا به حال فقط مستند به کتاب های چاپ شده بوده است، می تواند بر اساس نسخه های خطی موجود در سراسر دنیا دامنه وسیع تری پیدا کنند و با جامعیت بیشتری ارائه شوند. ان شاء الله